

BARCELONA 11 D' OCTUBRE DE 1891.

LA ALSACIA Y LA LORENA

Quan en la esfera internacional dexe de dominar la forsa; quan lo dret y la justicia sían las únicas reglas á que 's subjecten la constitució externa dels pobles y las relacions entre ells, allavors se compendrà be 'l destí que la Providencia ha assignat á n' aquestas nacions que separan las rassas rivals, pobles equidistants de dos centres de civilisació diferents, subjectes fins avuy á la lley del mes fort, y condemnats á cambiar de nacionalitat á cada moment.

La Alsacia y la Lorena forman un d' aquets exemples de pobles intermediaris. Dos grans Estats se troban l' un al costat del altre, separats per una ratlla territorial, natural ó ficticia: la Fransa, la Alemanya. ¿Quí podrà dir ab justesa ahont comensa la nacionalitat francesa y ahont acaba la alemanya? Lo que sí pot assegurar-se es que la Alsacia-Lorena que separa aquellas duas nacionalitats, es massa alemanya pera poder ésser francesa, y massa francesa pera poder anomenarse ab tota propietat alemanya.

Y lo cert es que la Alsacia-Lorena fou unida á la Fransa quan ja s' havían format las novas nacionalitats d' Europa; lo cert es que la anexió no fou sino material, lo que podia ésser donadas las exigencias de las lleys naturals. A l' altra banda de Alsacia-Lorena existía un

poble ó mellor una rassa diferent de la franca; y axis com aquesta pensá enrobustirse ab la anexió sobredita, la nacionalitat alemanya al constituir-se de nostres días, ha cregut de son deber incloure la Alsacia-Lorena dins del seu territori, per que la obra de la unitat alemanya fos mes forta.

Cal observar que l' argument principal donat per la anexió per un y altre Estat, per la Fransa com per la Alemanya, no es altre que la necessitat de donarse una frontera: alemanys y francesos coincidexen en aquest punt. Los uns volen defensar millor á París y 'ls altres pretenen defensar millor á Berlin.

Y entre tant ¿quí 'ls defensa als alsacians? Ningú, absolutament ningú. Perque, si be es veritat que s' atribuhía al pare del actual emperador d' Alemanya 'l pensament de formar un sol Estat independent y neutral del Luxemburg, de la Alsacia y de la Lorena, ha de créures que aquell poch afortunat soberá no amanyagá tal idea per afecte que portés als pobles del Rhin, sino perque s' ofería com á una solució ventatjosa pera la pau europea.

¡La pau! Heus aquí l' ideal de la humanitat, condemnada á viure en perpétua guerra! ¿Pot tal volta existir la pau fora del régimen de la llibertat y de la justicia entre 'ls pobles? Pero la guerra deuen fersela 'ls pobles no de destrucció, sino d' emulació, y aquesta guerra d' emulació no es possible mentre hi haja un poble dominant a un altre, mentre la forsa 's considere superior á la rahó.

Heus aquí perque la Alsacia-Lorena degué

sufrir horriblement al véures anexionada á la Alemania, mes que per las vexacions que se li esperavan, per veure despert y viu lo mal esperit de la revenja recorrent tota la Fransa y preparantse per una altra guerra, que aquella nació 'n podrá dir mes afortunada si logra sos fins; pero que la Alsacia-Lorena haurá de considerar per forsa com un flagell.

No hi ha remey pels alsacians mentres visca la rivalitat entre la Alemania y la Fransa; y no obstant, los alsacians tenen consciencia dels destins que la Providencia 'ls hi ha confiat. Están situats entre 'ls dos pobles rivals no pas per servir constantment d'esca entre pedra y foguer, sino pera ésser lo color intermitj que uneix y casa dos colors que no lligan.

Per axó no 'ns estranya á nosaltres que 'l partit autonomista á Alsacia-Lorena s' haja fet en poch temps; la rahó d' ésser d' aquest partit está en la mateixa naturalesa de las cosas. Y com no 'ns fa estrany axó, tampoch nos sorpren la declaració que fa pochs días ha fet un diputat alsaciá, M. Petri, declaració que ha escandalitzat als parisenchs, precisament als matexos que diuen que volen la revenja per apoderarse d' Alsacia-Lorena, y axis... *allunyar la Alemania de París.*

«La unió indisoluble de la Alsacia-Lorena ab l' imperi d' Alemania, ha dit Mr. Petri, es un fet históricament consumat y no 's pot desitjar que per cap costat s' hi toque res. Perque fins las personas que dins d' Alsacia-Lorena no acceptan la actual situació, desitjan molt poch un cambi polítich, ab totas sas causas y ab tots sos efectes.» Perque: «Ah! continua, sols al preu d' una sagnanta guerra de la qual, sia 'l que 's vulla 'l resultat, nostre pays tindria de sufrir crudelment, de la qual fora teatre segurament, sols á aquest preu podria produhirse en Alsacia-Lorena un cambi de nacionalitat. Conexém be massa la guerra desde 1870, pera no considerarla com lo mes terrible dels flagells. S' empeny del tot cap á la guerra procurant esquinsar lo tractat de Francfort. Per axó, la inmensa majoria diu: *Quedém lo que som, abans que desitjar la guerra!...*»

Lo periodista francés exclama: «¡Ah! ¿Es possible que al cap de vint anys un francés puga donarse axis una nova pátria?»

No hi ha tal francés, ni tal pátria nova. Los alsacians son lo que eran, y hem de desitjar que 's mantingan com son: alsacians; sols axis

podrán cumplir los destins que la Providencia te assignats á n' aquell pays.

Pero M. Petri no veu cap mes medi que una guerra pera modificar-lo tractat de Francfort, y en axó 's manifesta flach de memoria. Frederich III volia modificarlo de bonas en bonas; lo govern francés diu que vol la pau; la Europa la desitja també. Donchs, ¿perqué no podria resoldres lo problema pacíficament, sense perjudicis ni per la Alemania, ni per la Fransa? Aquets dos Estats volen possehir la Alsacia-Lorena á fi de que son respectiu rival sia mes lluny de sa capital. Ho han dit los francesos: sense Alsacia-Lorena, París no te prou defensa; ho han dit los alemanys: sense Alsacia-Lorena, Berlín queda desamparat.

Y donchs, que visca ab vida propia la Alsacia-Lorena; que 's forme un Estat neutral entre 'ls dos pobles rivals, y que aquest Estat actiu y treballador fassa mes íntimas cada dia las relacions entre alemanys y francesos, per medi de la industria y del comers.

Allavoras, la existencia de la Alsacia-Lorena fora una garantía de pau per la Europa, axis com ara es una amenaça constant d' una conflagració general.—B.

ALTRA VEGADA LA CATEDRAL (*)

Lo *Diario de Barcelona* del dimars, edició de la tarde, nos sorprengué ab la noticia telegráfica de que als 16 del corrent sortiria de Madrid cap á Barcelona una comissió composta dels senyors Rada, Avalos y Capra, delegats per la *Academia de San Fernando* per estudiar sobre 'l terreno 'l projecte de construcció de la cúpula de la Catedral de Barcelona. Afegia pomposament lo telegrama que 'l senyor Rada venia com historiador de l' art, y com arquitectes los senyors Avalos y Capra.

Han de dispensarnos aquets senyors y ab ells la real *Academia de San Fernando*. Aquí casi no 'ls conexém. Parlo del públich en general, al que pertanyo. Lo senyor Rada, si es lo senyor Rada y Delgado, es un d' aquets saberuts que viuen agarrats sempre al mugró de las comissions oficials y publican pagantho l' Erari obras que altrament se quedarian en quartillas. Los dos altres senyors serán sens dupte arquitectes molt entesos, estimats y celebrats probablement pero quins noms no han lograt fins al present exir dels marxa-peus de la real *Academia de Bellas arts* que 'ls delega.

Conste que ab axó que dihém, no hi ha intenció de rebaxar lo mérit y valer dels delegats, ni de posar en

(*) A fi de que l' assaboren y mediten nostres lectors, publicám, traduhintlo de *La Vanguardia*, eix ben pensat y vigorosament escrit article de nostre distingit amich y col·laborador, don Joan Sardá. Deu vulga que arribant tan justas y escayentas rahons ahont poden aténdrelas, ne fassan lo cas degut.

dupte llur competència pel dictamen que se 'ls encarrega. Los nombran, se creuen aptes, ho son sens dupte,—y donchs fan be d' acceptar, y fins es possible y de creure que desempenyarán lo càrrech be y ab conciencia.

Lo *quid* no está aquí. Está en altra banda. Lo *quid* está, primerament, en que ja pica en historia que 's pretenga seguir posant las mans á sobre d' un monument de tanta consideració com la Catedral de Barcelona axis de amagatotis, sense que ningú ho sápig, de manera que no 'ns enterém de que plou fins que ja aném xops. Lo *quid* está, y es aquesta una fase del *quid* anterior, en que sia possible y consente y fins mane la lley que tractantse d' una ciutat com Barcelona, que no es un poblot menor d' edat y bosquerol, haja d' esser una corporació de fora, molt respectable sens dupte, pero quina principal respectabilitat radica en una cega y mal pensada consagració oficial la que decidexi per ella matexa á espalllas nostras. sense consultar á nostras entitats oficials ó extra-oficials, sense consultar á nostre públich que algun dret te quina haja d' esser la sort de nostres monuments mes benvolguts, quina la de lo que representa y encarna nostra vida tradicional, nostras glorias, nostres recorts, nostra personalitat històrica y artística.

Perque la Catedral de Barcelona no es senzillament un conjunt de pedras inertes que mans mercenarias apilotessen sense nort ab regla y nivells. Ni es la Catedral de Barcelona propietat d' un Bisbe, ni d' un Cabildo, ni d' una corporació oficial, de tal manera que en ella y á son albir pugan, com amos, fer y desfer com fá y desfá en sa hisenda 'l propietari. No. Lo Prelat, lo Cabildo, las Corporacions, sots quina guarda está 'l monument, tenen dels tres drets en que la legislació clàssica descompon lo de propietat, solament lo *jus utendi*, lo dret d' usar. No 'l *jus fruendi*, lo dret de beneficiar sos fruyts, d' exprémeli 'l such. No 'l *jus abutendi*, lo dret d' abusar, de ferho malbé, de destruir. Posar en lo monument, sense 'l consentiment del verdader, del amo soberá, que es Barcelona, que es la ciutat, una má profana per desnaturalisar lo y enlletgirlo ab pretext de completarlo, es abusar del dret, es rebaxar los límits, morals al menos, de la jurisdicció propia. Y si la lley ho consent, falta la lley.

Perque la Catedral no es de ningú, sino de tots, de Barcelona. Vint generacions han anat portant un óbol diari per erigir y estriar sas columnas, corvant sas arcadas, calant sos finestrals, omplint portadas, capitells, cornisas y gargolas d' un mon d' essers fantástichs, en quins cossos inverossímils viu lo capritxo y s' amaga 'l secret del art. Vint generacions forjaren sos ferros, pintaren sos retaules, esculpiren sas imatges, burinaren sos altars. Vint generacions han pregat sota sas voltas, han acomodat la vida al compás del bronze de sas campanas, y en las horas de dol per la pátria, han esperat, pantejant, la veu del somatent per llensarse á la mort ó á la victoria. Allá han sigut fets cristians la major part dels fills de la ciutat; allá, devall sas llosas sepulcralas, dormen lo darrer son procers y menestrals honrats, los qui, en nom de Barcelona, han pres del monument la possessió mes sagrada, la possessió de la mort, precipitant é infundint la essencia de llurs essers

fins en los matexos fonaments, fins en las matexas entranyas del sagrat edifici. Y perquè es axis, y perquè encarna nostre passat y l' eternisa en sos carreus, la Catedral no es del primer que hi pose la má, sino nostra, de tots, de Barcelona.

Y Barcelona que es la mestressa, la única llegítima mestressa de sa catedral, te dret á que se li diga en qué ha de parar aquesta; te dret á que se la consulte y escolte, á que abans de tocar una sola pedra de sos murs, se li 'n demane permís y consentiment. Aquest permís y aquest consentiment han de donarlo no solament sas corporacions locals, sino sos artistes, sos escriptors, tot lo seu poble. Y no, en comptes d' aquest públich jurat, tres caballers particulars que venen mitx d' amagat á estudiar, potser per primera vegada 'l monument; y no en comptes d' aquest públich jurat, una corporació forastera composta de una ó duas dotzenas de senyors de sa casa, molt respectables y molt sabis cada un d' ells, pero que veuen en son fallo un fret treball del ofici ó potser un medi de complaure y falaguejar á un potentat. ¿Qué se 'ls ne dona del monument? Critichs sens amor, jutjes sense afeccions pel reo ¿qué 'ls farà condemnarlo á profanació perpétua?

Un bisbe ilustre, ni barceloní, ni tan sols catalá, lo venerable Urquinaona, de plorada memoria, comprenent molt be ab la seva ánima entusiasta de sant, lo valor que tenia 'l monument pels barcelonins, volgué, al tractarse de la construcció de la fatxada, obrant á plena llum del dia, oir y consultar lo parer de tots ells. En los claustres de la Catedral feu exposar los varis projectes que 's disputavan lo triomf, y allá, per espay d' una pila de dias, desfilárem tots, entesos y profans, per comparar y judicar y donar nostre vot. Y la prempsa 'ls discuti y en los circols de cultura se feu d' ells objecte d' enrahonadas. Espectacle hermós que no hem oblidat encare; exemple, per mala desgracia no seguit després, desde que comensá ó triomfá pel monument eix padrinatje oficiós, quins fruyts nos tocará plorar per sempre, eix padrinatje que ara 'ns amenasas novament ab sas inconsideradas proteccions.

Milán volgué acabar sa Catedral, aterrant la fatxada que axecá un segle de mal gust y construint la que 's digués ab lo monument. Y Milán obri un certámen internacional, cridá á tots los arquitectes del mon, estudiá, compará, meditó temps y més temps y no s' arriscá á la empresa fins que, escatit en judici obert lo valer dels projectes concurrents, pogué estar convensuda de que realment no anava á profanar sino á coronar la joia de son art. Tota la Alemanya escati y judicá las obras d' acabament de la Catedral de Colonia. La Catedral de Barcelona está entregada al judici ininteligent d' uns quants que la prenen per finca patrimonial, y á la pericia indiferent de tres académichs poch menys que desconeguts. ¿Quina sort per Milán y Colonia!

¿Qué 's projecta ara? ¿Tant poca confiansa 's te en lo que 's projecta que 's tem l' exámen públich, la controversia de tots? ¿No hi ha un pany de paret en los claustres, com en temps del malaguanyat Urquinaona, perque Barcelona vaja á judicar y á donar son vot? ¿Haurém de tolerar una segona edició de la edició primera?

Desgraciadament si. Es inútil predicar. Una voluntat superior s' imposa á Barcelona. Y es en vá que proteste. Se mana, com deya 'l Dante, «allá ahont se pot alló que 's vol.» Ho vol qui ho pot. Ho permet la lley. Pas á la lley. Per illegítima, per intolerable que sia.

Ho vol la centralisació espanyola, eix ridícol é inverossímil encadenament de totas las iniciativas regionals en virtut del qual, ni en aquestas materias podém moure una má ó un peu sense que primer demaném permís y llibertat á una burocracia absorbent, d' oficials segons y tercers, y 'ls digám qué pretent fer exa má y eix peu que gosaren pensar en móures. Los cervells de nostres arquitectes y artistes, de nostres historiadors d' arts están conformats d' una manera tant deficient y raquílica que no 's bastan per ells sols: necessitan d' eix llumaner supréu que encen la real orde imaginada en sos desvagaments d' oficina pel primer escribentot á qui se li acut pautar als ignorants de provincies.

Una real orde que modificá altra real orde, va dirho: no 's podrán projectar restauracions, modificacions, construccions principals ó accesorias en edificis públics sense la prévia censura de la Real Academia de Bellas Arts de S. Fernando. Y ab aquesta prévia censura basta. Tenintla á ella ja no 's necessita res mes.

Y no tingám por, la Real Academia de Bellas Arts de S. Fernando, cridada á impedir ab sa ilustració superior las profanacions que s' intentin en los monuments artístichs, destinada desde sa altura á dominar las ambicions petites y las etzegalladas de campanar—que en en axó estrema, segons diuen, la llegitimitat d' exas centralisacions—trobará bo 'l projecte que te avuy en estudi. Per poch que las columnas aguanten, ja que sembla segons lo telegrama del *Diario de Barcelona*, que l' objecte primordial de la ennovada visita académica es veure si tenen prou forsa las columnas, nos regalará exa cúpula que sembla que 's projecta y que judicarem los barcelonins quan sia acabada. Abans de comensarla, no: *domine, non sum dignus*.

La Catedral de Barcelona ja sap, gracias á sa fatxada, lo que es la *Academia de Bellas Artes de San Fernando* (II).

JOAN SARDÀ.

LO LLOP Y LA OVELLA

(RONDALLA).

I

Lo comte Lleó Tolstoi es un novelista de cap de brot, y en lo género de la llegenda no es sols lo primer dintre de Russia, sino lo primer entre 'ls moderns. *Las tres paraulas divinas*, lo *Fillol* y 'ls *dos pelegrins* li farien la reputació que te avuy si fos possible que 's perdessen totas sas demás obras de válua, que son moltes.

Las rondallas y llegendas del comte Tolstoi tenen una qualitat que las fa exquisidas: son del poble y van al poble. Tolstoi es un rus enamorat de Russia, y sense que ho diga se li veu en tots sos escrits; sas rondallas y sas llegendas no tenen, ben segur, de son autor, sino la forma, la concisió y vigor de llenguatge: lo fons de sos quadros lo produheix lo poble mateix. Las ron-

dallas, ab molta rahó poden anomenarse *rondallas russas*, perque es lo poble rus qui las ha creadas. Lo comte Tolstoi no fa sino vestir las... y encara quan son ropatge natural las hi escau, ben segur que no las toca, las dexa anar per aquets mons de Deu, escrupulós fins al punt de no gosar á posar má en aquests preciosos monuments que 'ns tramet la tradició oral.

Pensém que dihent açó no fem cap disfavor al ilustre moralista rus: ben al contrari, á nostres ulls hi guanya molt En Tolstoi, y tant de bo que son criteri literari en aquest punt concret especialment, arribás á fer escola entre nosaltres. ¡Tan de bo que 'ls tresors del saber popular catalá fossen estudiats ab verdader amor, que si brillant es l' estat actual de la literatura de Catalunya, molt mes ho fora si á n' aquella font d' inspiració anassen á beure tots los esperits assedegats de bondat, de veritat y de bellesa.

Si no tinguéssim mes que 'l dubte, nascut en las qualitats que revelan las rondallas y narracions del comte Tolstoi, de que son fillas del poble rus, nos guardariám be de sentar afirmacions: cap y á la fi, sembla que l' autor d' una obra 's ressent de que li descubrescan d' ahont li ha sigut inspirada, ó d' ahont l' ha treta. Solen los autors tenir verdadera mania d' originalitat. No sabém si 'l comte Tolstoi te aquesta caboria també; si per cas, que 'ns perdoni: folkloristas d' afició sols com á tals hem llegit moltes de sas narracions, y 'ns hem embadalit ab sas rondallas com quan teníam menos anys y mes ilusions á sobre.

No es pas un dupte, es una certitut lo que tenim respecte de si 'l comte Tolstoi es ó no folklorista com lo mes humil de sos admiradors. Tenim provas á almos-tas de que sas rondallas y llegendas han exit del poble mateix á qui van dirigidas. Mes com no tractém de fer cap treball de pur folklore, sols per convéncer als lectors de LA VEU DE CATALUNYA de que estém en terra ferma, aném á traduhir del volúm del comte Tolstoi *Rondallas y Faulas*, la titulada *Lo ca y 'l llop*.

Diu axís la *Faula* del compilador rus:

«Un cá s' adormí á fora del corral. Un llop afamat vingué y se 'l volia dragá.

»Lo cá li digué:

»Llop, tingas un xich de paciència; ara só magre, tot ossos; déixam estar un quan temps, que mos amos aviat van á celebrar unas bodas; jo hi hauré menjat molt, m' hauré engrexat y seré mes apetitós.

»Lo llop tingué confiança en las paraulas del cá, y passá de llarch.

»Quan de nou va tornar, vegé al cá estirat sobre 'l porxo.

»—Y donchs, preguntá 'l llop, s' han fet aquexas bodas?

»—¡Oy que havia de ferte un encárrech! replicá 'l cá. Si per cas un altre dia 'm trovas al teu alcans, creume, no esperis las bodas!»

Aquesta faula es evidentment popular; á Catalunya tenim una rondalleta que corra de boca en boca, tramesa á nostra generació per qui sab las generacions per la tradició oral, rondalleta del tot pariona de la russa. Las variants entre una y altra son tan petites, que no valen la pena d' esser atribuhidas al comte Tolstoi, per apareixer mes original.

Lo que hi ha es que la catalana ve á nosaltres mes complerta, mes arrodonida, tal vegada porque 'l poble catalá s' ha entretingut mes á ajustarla á la seva vida y fins á una forma típica de contar las rondallas, forma que consisteix en ferla acabar ab duas frases rimadas.

Pera que nostres lectors puguin fer la comparació, reproduhirém la rondalleta catalana, recullida de boca d' una vaquera de Cerdanya. Héusla aquí:

II

Un vegada era un ramat d' ovellas que pujavan cap á montanya, festosas y alegroyas porque á la fi s' havia dignat tornar la primavera extenent sa catifa de verdor per tot arreu. Mes sa joia no la causava ni las emanacions de la florida grates al olfat, ni 'ls nous colors que substituhían la monótona blancor de las neus, grats á la vista; sino la perspectiva d' ápat expléndits ab l' hervey tendre y saborós ab que las pradas las convidavan.

Saltant y cridantse las unas á las altrás, anavan seguint á la esquellada montanya amunt. Pero la gola es mala consellera, y no es poch ni gayre escoltada en lo mon de las ovellas. Las mes atrevidas s' enfilavan pels marjals del camí á estirgassar algun llechsó ó maragall escaducer, y després ab tres bots eran altra vegada entre sas companyas pera explicárlashi 'ls gustos que tenia aquella llemenedura.

Una de las vellas va trobar un bell clap d' herva tendra y va pensar: «Malaguanyada que 's perdi.» Y 's posá á aprofitarla.

¡Ni may que ho hagués pensat! De la neu d' una bardeissa va sortir un llop famolench, y se la anava á menjar sense fer compliments.

La ovella 's vegé perduda. No obstant, digué:

—Llop, fas mal fet tant matex de menjartem ara que estich flaca, que no tinch sino la pell y l' os per mor del hivern que he tingut de passar. Ara aném á la montanya á engrexarnos; esperat, donchs, fins que 'n torni, y allavors si que podrás fer un galán ápat.

Lo llop rumiá una estoneta, y 's dexá convenser, no sense dirli decidit:

—Tens rahó, esperaré que tornis; pero allavors has de venir ¿m' ho promets?

—T' ho prometo, no haurás de fer sinó cridar-me pel meu nom y vindré.

—¿Y com te dius?

—Petita Barrada.

—Ves, digué 'l llop despedintse de sa presa, ves que las altrás ja son lluny; no oblides que ets meva, Petita Barrada.

—No tingas por, li respongué la ovella, pero bo y baix y saltant lo marge murmurá: ¡ara, camas, ajudeu-me!

...

L' estiu havia passat, y de la montanya baxavan grans collas d' ovellas. Lo llop s' estava á la vora del camí, vigilant, tenia ganas de saludar á la Petita Barrada, que havia de tornar fresca y grassa. Tot ensolivant guaytava 'ls ramats que passavan, guardats per uns mastins que feyan feresa.

Lo llop pensava: «¿Per qué tantas precaucions? Áxis com áxis no 'n tocaria cap d' aquestas ovellas. No, ja 'n tinch prou ab la meva!»

De sopte vejé baxar un ramat que li semblá 'l de la seva ovella. En efecte, la vegé y la conegué entre totas las altrás, y ab veu afectuosa la cridá:

—Petita Barrada, Petita Barrada.

Y la ovella que va sentirlo li respongué resolta:

—Bésam lo peu, que soch ab la ramada.

SEBASTIÀ FARNÉS.

SANTA MARÍA DE RIPOLL

Resurrexit.

Es la paraula. Com al oir la veu de Jesús, va desferse Llátser de las lligaduras que 'l subjectavan al sepulcre, áxis ab admiració d' estranys y propis torna avuy á alsarse ab sobirana magestat y grandesa, després d' un somni de mort de mitja centuria l' antich casal de Santa María. Sí, y avuy vestit de gala y festa, com si desper-tessem d' un somni, veyém lo monestir de Santa María de Ripoll, á qui la má protectora del gran Prelat d' Ausona, l' Excelentíssim Morgades ha arrengat de sas runes y tornat de mort á vida.

¡Quina diferencia! Ahir contemplava 'l bon Catalá ab pena al cor y llágrimas als ulls convertit en camps de runas y en padró d' infamia, com digué 'l poeta, lo que havia estat temple de la Verge, y bressol de nostra independencia, y panteó de nostres Comtes, y símbol de nostras glorias.

La major part del ábside y creuher y las tres quartas parts del claustre que s' anavan enderrocant de dia en dia, la admirable portada que s' enfondrava mercé á la acció destructora del temps, y l' antich cloquer en quinas esquerdas niavan los espervers y las ólivas, veus aquí tot lo que quedava del sagrat monument.

Quedava es veritat la part artística del temple, gracias als desvetllaments y decisió del integérrim patrici Dr. Raguer, qui secundat per alguns bons Catalans havia dedicat tots sos esforços á preservarlo de sa total destrucció; y certament que á no haber estat la sua fermesa y bona voluntat, no 'ns gaudiríam ara de la restauració, porque de lo que fou Real Monestir no n' hauria quedat pedra sobre pedra.

Pero per tornar lo monument al seu estat primitiu, faltava una persona que á un amor ardentíssim á las glorias de la religió y de la pátria unís un geni emprendedor y una voluntat indomable pera véncer las in-nombrables dificultats que se l' hi havian de ocórrer, se necessitava en fi una persona que per sa posició y simpatía meresqués ser lo porta-estandard en aquesta creuhada religiosa y patriótica. Ningú era mes apropiat que l' actual senyor Bisbe de Vich; y ell en efecte 's va carregar ab lo pes d' una empresa que necessitava un miracle per arribar á felís terme. Y cóm ha complert son comés lo senyor Bisbe? Axó es lo que anám á veure.

Durant los cinch anys que dura la restauració, s' ha fet nova tota la volta de las cinch naus, ab las pilastras y columnas de las laterals, y algunas de las centrals; s' ha fet lo cimbori y s' ha enllossat tot lo temple, s' ha construít una bona part del campanar nou, y s' ha alsat d' un pis y rejuntat lo campanar vell, obra que ha estat molt costosa á causa del estat deplorable en que 's

trobava. En lo claustre s' ha reedificat l' ala del Nort, ahont hi havian las sepulturas dels Comtes de Barcelona, y fora del temple s' han portat á cap duas obras de verdadera necessitat, com son lo buydar lo cemen-tiri vell de la població, que tapava ó dexava enfonzada la fatxada del Temple, y 'l desenrunar y rebaxar la part posterior d' aquest, puix la elevació natural del sol y la immensa quantitat de runa que hi havia api-lonada impedían tota la perspectiva dels ábsides.

Avuy gracias á tot axó los aymadors de las glorias pátrias venen á Ripoll, y troban á punt d' inaugurar lo temple de la Verge y casa payral de Catalunya. Aquell cloquer que fou mut pero constant testimoni de las gestas y vicissituds del poble Catalá durant una dezena de segles, y que no era altra cosa cinch anys enrera que un munt de pedra que amenassava ruína, torna á alzar son front magestuós y altiu com si vol-gués endinsarse en la regió de las bromas. La cúpula de vuyt cayres superba y hermosa ab son teulat de licorella, s' axeca ab ufana y gravetat esperant l' apo-sentament de la Madona á la qui ha de servir de co-bricel. La atrevida y severa volta de canó descansa ja sobre las macissas pilastras, convidant ab lo imponent de son aspecte al reculliment y meditació; y 'l claustre, preciosa mostra de la arquitectura del sigle onze, está á punt de rébrer la última má ab lo arreglo del sostre; completat ab la adició del ala del Nort, nova com hem dit de soca á arrel.

Y si ara passém á lo molt que s' ha fet referent á la ornamentació interior, veurém ja col·locats en sos llochs respectius los altars de marbre que encisan per la senzilla elegancia de sas formas no menys que per la correcció dels seus dibuxos. Gran nombre de fines-trals (uns cinquanta) d' una pulcritut y riquesa sens igual, dexan entrar al interior la llum de mil colors que escampa per tot arreu un ayre de suavitat y mis-ticisme que encanta. La trona de fusta vermella y ne-gra, que per aytal objecte enviaren los Jesuitas de Fi-lipinas, sorprén á qui la contempla per la riquesa del material y artístich del treball; y 'l mosáich del pres-biteri que simbolisa la topografía de la vila de Ripoll entre mitx de duas ayguas, está ja acabat y pulimentat essent la admiració dels visitadors de las obras.

Tot axó com se pot suposar es de molt valor, y Deu sab los sacrificis que haurá costat al Excelentíssim Morgades l' haber carregat ab lo pes de una obra mas-sa fexuga per qui com ell ha hagut de lluytar ab la indiferencia de tants, y comparada ab la grandesa de la obra ab tanta falta de protecció.

Per ferse cárrech de la importancia de la empresa y del zel y verdader entussiasme ab que la dú á terme son venerable restaurador, basta dir que no baxa de cinquanta mil duros la quantitat que ha enviat á Ri-poll per pagar los gastos de material, jornals y pedra; anyadim á n' aquest dato lo molt que desde Vich ha pagat per pessas que hi ha enviat fetas, y pels demés gastos generals, y la suma pujará un quants mil du-ros mes.

Nombrosos son, es veritat, y de gran valor los dona-tius, tant en diner com en objectes, ab que han con-tribuhit á la restauració moltes corporacions é indivi-duos tant de la classe popular com de la alta aristo-

cracia; molt s' ha fet sens dupte y á n' axó 's deu lo que no s' hagen interromput mes que en lo rigor de l' hivern las obras que van comensar fa cinch anys, y s' han continuat ab una constancia heróica; pero ¿s' ha fet prou? ¿ha respost ab prou entussiasme la majoria dels compatricis á la veu de la religió y de la pátria que 'ls demanava una almoyna per un de sos mellors monuments? ¿han contribuít ab lo seu grá de sorra tots los bons fills de Catalunya á una obra, que com la que 'ns ocupa es la mes fidel representació de la vida del nostre poble, y 'l llegat mes preciós de nostres avis, y 'l símbol mes gloriós de nostras passadas llibertats y grandesas? Precís es confessarho, poch es lo que s' ha fet á horas d' ara, y mes poch encara si 's considera lo que hi havia dret á esperar d' un poble que com lo Catalá tan enorgullit se mostra de tot lo que l' hi re-trau sas llibertats y antigas glorias. Trista prova d' axó es l' estat de la suscripció que puja fins al pre-sent á uns trenta mil duros, es dir la meytat á poca diferencia de lo que s' ha invertit en la restauració fins al punt en que actualment se troba.

Puja de punt la insuficiencia de lo recautat, si 's considera que per terminar completament l' edifici faltan encara obras de tanta importancia com son l' altre campanar, lo pórtich, cubrir la volta de licorella, etc., etc., y com de suma conveniencia l' apartament d' una casa construïda tan prop del temple que está adosada á un arch del pórtich tapantlo en sa totalitat; lo qual contribuiria mes que cap de las melloras exte-riors que s' han fet, al esbelliment de la fatxada, y per lo tant á la mellor perspectiva del temple.

En una paraula, la restauració del monument está avansada, molt l' hi falta pero per arribar á bon terme; la empresa es gran y necessita de la cooperació y ajuda de tots. Es necessari un darrer sacrifici. Contri-buescan tots de bona voluntat y á proporció de sas for-sas á n' aquesta obra, y no 's farà esperar sa inaugu-ració, ni será llunya la fetxa en que reunits tots los Catalans de bona mena podrém entonar un himne de gloria á nostra pátria, al peu de lo que 'n podém dir lo cor de Catalunya, la gran Basílica Olivana.

EUDALT FERRET Y FOSSAS, SUB-DIACA.

L' AUCELLET Y L' AVE-MARÍA

(PENSAMENT DE MR. PELERIN)

Axó era un hermitá
Molt devot de la Puríssima:
Allá dins lo sant desert
L' invocava nit y día,
Y may comensava res
Sense dir; *Ave-Maria*.

De sentirlo, un aucellet,
Un aucell de plomes fines
Que, tot cantant, feya 'l niu
Dins la paret de l' hermita,
Sense adonarsen, va apendre
De cantar: *Ave-Maria*.

Era dins el mes de Matx,
Les flors totes se tenian;
L' aucellet, sedent d' amor

Prengué 'l vol, el bech obria,
Y de cap á cap la selva
Ressonava: *Ave-Maria*.

L' hermitá corre que corre
Derrera ell tant com poria:
Dalt un cart l' aucell se posa,
L' hermitá casi li arriba;
Però torna pendre 'l vol
Tot cantant: *Ave-Maria*.

Y se fa amunt, ben amunt.
Un águila que l' afina,
Ja li pega com un llamp,
Ja volen les plomes fines,
Y mal ferit l' aucellet
Va exhalar: *Ave-Maria*.

Tant bon punt l' águila 'l sent
Axampla l' arpa maligna.
Escápol l' hermós aucell,
Volant, de goig no hi cabia,
Mes viu y mes fort que may
Repetint: *Ave-Maria*.

Corre que mes correrás,
L' hermitá tot ho destria,
Y veu l' aucell que s' en vé,
Y dalt 'l seu bras se tira.
Llevó tot dos si que cantan
De bon cor: *Ave-Maria*.

¡Oh Mare! qu' al aucellet
Li vareu salvar la vida,
No volgueu que mala fi
Fassa 'l pecador que diga
Y torn dir ben penedit
De tot cor: *Ave-Maria*.

ANTONI M.ª ALCOVER.

MOVIMENT REGIONALISTA

Quàn LA VEU DE CATALUNYA publicá un article de nostre molt estimat y distingit col·laborador Mossen Anton Vila, Pbre., sobre la part principal que als sampedorenchs corresponia de la gloriosa epopeya del Bruch, en la guerra de la independència, lo *Setmanari Catalá*, de Manresa, escatí á dit col·laborador nostre aquesta principalitat, reclamantla pels manresans.

Per contradir las asseveracions d' aquest estimat col·lega ha comensat á publicar en *La Vanguardia* una tanda de notables articles, l' ilustre académich de Bonas Lletres, D. Joseph Puiggarí, afirmant que la part principal d' aquella immortal jornada, correspón á la ciutat de Igualada. Com tenim entés que son varis los escriptors de Manresa, Sampedor é Igualada, que presten atenció y gran interés á aquest may aclarit assumpte, es de esperar que la discussió pendrá proporcions.

Traduhim del *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, de Palma de Mallorca:

En 26 del passat mes de Juliol, y á proposta de la Comissió mixta, organitzadora de las provincials de Monuments, fou nombrat corresponent en Palma, de la Real Academia de la Historia, nostre estimat consoci

y company de redacció, D. Bartomeu Ferrá y Parelló.

Tan alta y honrosa distinció, merescuda recompensa de sa laboriositat incansable, de sos continuats estudis en materias d' art y de arqueologia, y de sas rellevants qualitats com escriptor y poeta, y com artista y anticuari, te pera nosaltres un doble motiu de falaguera complacencia, puix á mes de recaurer en persona ab qui estém tan íntimament lligats, nos consta positivament que al donárseli se tingueren en compte no sols sos reconeguts merexements personals sino també los contrets ab la Societat Arqueològica Luliana, promouent sa fundació, dirigint y engroxint lo museu, y contribuint al sosteniment d' aquest *Butlletí*. Rebi tan digne amich nostra carinyosa y sincera felicitació.

.*.*

Ab visos de tenir bon fonament, corre la noticia de que á mitjans del corrent Octubre comensará á publicar-se á Vich una Il·lustració mensual, que sots los auspicis del Excm. Sr. Morgades, Bisbe de la diócesis, tindrà per principal objecte popularisar pel grabat y ab las descripcions las riquesas arqueològicas reunidas en lo may prou alabat Museu Diocesà, fundat y enriquit pel zel é inteligencia d' aquell Prelat admirable.

Lo que no podém arribar á creure es que publicant-se aquesta Il·lustració á Vich, essent redactada per vi-gatans, y sortint baix los auspicis del Excm. Sr. Morgades, surte escrita en llengua castellana. Ja sabém que axís los de Madrid tal vegada la llegixin, pero si-guém de casa!

.*.*

Nostre estimat company *Lo Somatent*, de Reus, dona compte d' haverse publicat en aquella ciutat un tomo de poesías catalanas, degut á la ploma del jove escriptor catalanista D. Cosme Vidal, precedit d' un extens prólech, obra del conegut publicista D. Pompeyo Gener.

.*.*

Nostra estimada llengua catalana, que va obrintse pas per entre mitj de la munió de modernas literatu-ras que renaxen después del molt temps en que ha-vían estat oblidadas de tothom, dels propis y dels es-tranys, dels que la parlavan y conreavan, y dels que l' hi feyan guerra per anorrearla, y que reb cada día nous testimonis del molt que 's tinguda en considera-ció per los primers literats del mon, de la que 'n fan estudis y la que donan á conexer als seus compatri-cis, acaba de veurers novament afalagada, en l' últim nú-mero de la revista alemana, *Aus fremden Zungen* (de llenguas extrangeras), en la que hi veyém ab gust una traducció de la novela *La bofetada*, d' En Narcís Oller.

Per lo hermós de la traducció y la fidelitat que 'n ella 's guarda, es veu que es feta d' una ma versada d' un escriptor conexedor de totes duas llenguas, á qui felicitem coralment, enviant també nostre franch y lleal aplaudiment á nostre bon amich En Narcís Oller, per exa nova mostra d' admiració que reb de las lite-raturas extrangeras.

.*.*

Preguntat l' eminent literat Emili Zola, per un pe-riodista, sobre 'l que pensava y en quin concepte tenia la literatura espanyola, resultá que tan sols coneix y

considera com á verdader literat contemporani á nostre compatrici En Narcís Oller. Per tractarse de nostra literatura copiarém lo trós relatiu á la conversa que tingueren sobre En Oller:

«—¡Ah! M. Oller—digué Zola, ab ademán d' admiració.—He llegit *Le papillon*. Per cert que escriguí una carta que serví de prólech al llibre. Es una novela colorista, alegre, plena de sol; es un bonich quadro que 's desenrotlla en lo fondo encantador d' una ciutat levantina, crech que á Valencia, no, á Barcelona. Me sembla que l' autor no entra per las cruasas del naturalisme; es una ánima molt jove, una mica lírica, que no veu per ara los abismes y negrors de la vida. Veu lo bonich del naturalisme: entre las cordas de sa lira maneja millor la corda sensible. Pero no ereguin vostés que axó sia un defecte. ¡felís ell! *Le papillon* es un llibre que interessa y con mou. ¿Hi cap res mes? Se m' ha dit que ha escrit altre llibre que recorda mon *Argent* ¿Es axó cert? ¿Cóm s' anomena?

—Cert *La febre d' or...*»

En la reunió general celebrada lo passat dimecres pera la renovació de cárrechs del Consell General del *Centre Catalá* de Sabadell, quedaren elegits per majoria de vots los senyors següents:

COMISSIÓ EXECUTIVA: *President*, D. Angel Manau.—*Vis-President*, D. Modest Durán y Folguera.—*Tresorer*, D. Salvador Brú y Casajoana.—*Secretaris*, D. Joseph M.ª Salabert y D. Joan Capmany y Capmany.

SECCIÓ D' INDUSTRIA Y COMERS: *President*, D. Pau Colomer.—*Vis-President*, D. Gayetá Masllobet.—*Secretari*, D. Enrich Miralles.

SECCIÓ D' ARTS Y LLETRES: *President*, D. Anton de P. Capmany.—*Vis-President*, D. Enrich Diumaró y Grané.—*Secretari*, D. Pompey Casanovas y Turull.

Hem rebut de Mataró uns *Goigs en alabansa del benaventurat Sant August Abat* dictats per Salvador Llanas y Rabassa, en los que 's demostra molt conexement d' aquest popular y piados género literari. Agraphím la atenció.

Nostre estimat company *Las Cuatro Barras*, de Vilafranca del Panadés, dona compte en son últim número de la funció celebrada en lo Teatre Principal de aquella vila, per iniciativa y ab lo concurs del «Centre Catalá Vilafranquí», acabant la relació ab lo següent párrafo:

«Abans de terminar manifestarém la extranyesa que 'ns causá una correspondencia de Vilafranca, publicada en *La Renaixensa* del 27, en la que si bé feya justicia als que prengueren part en *La mitja taronja*, puix tots ells, més que aficionats, semblan artistes consumats no feya lo mateix respecte als que desempenyaren *La Capilla de Lanuza*. Los aplausos que 'l públich los hi doná en alguns passatjes de l' obra y sobre tot al finalisar la matexa demostrant palpablement que tots quants hi prengueren part estigueren felissos en son desempenyo.

La representació del drama castellá *La Capilla de Lanuza* 's degué principalment á que foren invitats los

Srs. Coronel y demás oficiales del regimiento de caballería de Mallorca; y no era prou correcte invitarlos á una funció á que sols s' haguessen representat pessas catalanas: la cortesía obligava á donarne també una de castellana.»

Lo teatre catalá instalat en lo de Romea, inaugurarà 'l dilluns pròxim las funcions dramáticas catalanas, posantse en escena 'l drama del malaguanyat D. Francesch Pelay Briz, *La Agulla*.

No volent lo director de la companyia don Pere Riu-tort verificar la representació fins á tenir la completa seguretat de que no dexe res á desitjar lo desempenyo colectiu de la producció, s' es retardat l' estreno de dit drama, que ja estava anunciat fa días.

Sembla que 'l «Centre Catalá» de Buenos Aires, va cada dia augmentant en importancia y en nombre també de socis. Segons veyém en una correspondencia de aquella ciutat que inserta *La Renaixensa*, inaugurarà 'l dia 6 de setembre en la casa que per la legació espanyola cedí nostre compatrici en Lluís Castells, son saló d' espectacles donant una gran vetllada literaria musical; haventhi convidat á las autoritats espanyolas y presidents de totas las societats recreativas espanyolas també de Buenos Aires.

Nostre colega *L' Arch de Sant Martí*, ha dedicat son últim número á commemorar l' aniversari de la mort de D. Francisco de Paula Rius y Taulet, alcalde que fou de Barcelona, quina mort será sempre plorada, á pesar dels erros, que puga haver comés, lo Sr. Rius y Taulet, y á pesar de las punxants y grotescas críticas que per part d' algun de sos contraris se l' hi dirigiren.

Després de fer una biografia y d' explicar las qualitats que adornavan al primer Marqués d' Olérdola, acaba 'l senyor Serra y Sulé, autor de l' article d' homenatge y estimació al senyor Rius y Taulet, ab lo següent párrafo:

«*L' Arch de Sant Martí*, admirador que sigui sempre del gran conceller en cap dels temps moderns; proposa ab tot lo respecte y ab lo cor plé d' entusiasme, se eregexi en lloch céntrich de la Ciutat de Barcelona un sumptuós monument per perpetuar la memoria de D. Francisco de P. Rius y Taulet, primer Marqués d' Olérdola, porque sigui axis admirat per propis y estranys, y servesca d' exemple á las venideras generacions».

En las elecciones per la Junta de Govern del «Foment Catalanista», celebradas lo passat diumenje en lo local d' aquesta associació (Lladó, 6) foren nombrats: don N. Verdager, *President*; D. Manel Rocamora, *Vice-president*; D. Pau Bartolí, *Tresorer*; D. Narcís Fuster, *Secretari 1.er*; D. Domingo Corominas, *id. 2.^{on}* D. Joseph Vilar, *Delegat*; D. Manel Ximeno, *id.*; D. Agustí Oms, *id.*; D. Joseph M. Llaberia, *id.*

En la gran peregrinació d' obrers francesos que de poch ha retornat de Roma, además de serhi glorificats

los sentiments catòlics, també 'l sentiment d' amor á la pátria natural y verdadera hi ha tingut son dia de triomf; puix llegim en los periódichs del Mitxdiá de Fransa que 'l senyor arquebisbe d' Aix, Monsenyor Gouthé Soulard feu devant dels romeus de Provenza un sermó en la llengua d' aquest pays; que Mossen Grimaud dins la matexa basílica de Sant Pere predicá també en llengua de Provenza; y que durant tot lo camí no 's sentían entre 'ls peregrins del Mitxdiá sino cansons provenzals.

Nostre colega *Lo Teatro Catalá*, ha publicat las bases d' un certámen teatral catalanista. Segons ellas, s' oferexen dos premis: un de 250 pessetas al autor de la obra mellor que 's presente, en tres ó mes actes; y un de 400 pessetas, al autor de la mellor producció en un ó dos actes.

Aquestas obras han de ser originals, no conegudas y d' argument basat en fets ó assumptos purament catalans. La de tres ó mes actes ha de ser drama històrich ú obra de costúms contemporáneas.

Fins al 31 de Desembre próxim s' admetrán los plechs en la Administració de *Lo Teatro Catalá* (Aribau, 93, 3.er, 1.ª).

Aquest periódich se reserva cobrar los drets de representació de las obras premiadas, per espay d' un any, á contar desde l' estreno; y la facultat d' imprimir las, entregantne 25 exemplars als autors.

Lo passat dimecres se celebraren en la «Lliga de Catalunya» eleccions per provehir los càrrechs de la Junta Directiva que quedavan vacants, segons Reglament. Ahir al vespre degué la nova Junta constituhir-se, essent, segons se deya, nombrat President lo docte catèdràtich de la Universitat y respectable propagandista de nostras idees D. Joan Permanyer y Ayats.

CORREU NACIONAL

Passada ja la oportunitat d' entretenir al públich ab narracions dels ayguats, la premsa política entreté la voracitat dels curiosos, que desitjan cada dia temas nous y variats, anunciant crissis ministerial y denunciant que 'l govern del senyor Cánovas te projectes secrets de política exterior, entre ells lo d' una intervenció á Portugal y lo d' una adherencia á la triple aliansa.

Fonament tindrà lo de crissis ministerial, ja que aquí ho están sempre tots los ministeris, no per conseqüencia de respondre ó no á las necessitats del pays, que axó aquí es molt secundari, ni per antagonisme de principis entre 'ls membres del govern, sino per rivalitats personals y en resultat últim y verdader, per l' egoista y exclusiu interés particular. Los ministres que 's diu que ara perillan son los senyors Silvela, Isasa y Fabié. Respecte als dos últims no es pas d' ara que demostran que no están á la alsada del seu càrrech, mes sos enemichs se prevalen ara de las qüestions de Cuba y dels descarrilaments, pera estimbar-

los, fentlos exclusius responsables de tanta dissort. Y lo millor de tot es que 'ls tals son homens de tan poca iniciativa, que en lo ministeri hi haurán fet lo paper de figuras automatas, á las que haurá fet mourer á son gust, lo senyor Cánovas, estirant los corresponents cordells. La máquina resulta responsable y no 'l maquinista, perque es de saber que qui mes fa correr rumors de crissis y la procura, son los conservadors descontents. *A río revuelto...* ja se sab.

En Silvela vol dexas també lo ministeri, tot per una qüestió de rivalitat ó de dignitat, si 's vol. Tant s' ha baladrejat lo reingrés en lo partit conservador, del senyor Romero Robledo, y tant de veritat hi deu haver en aquesta miléssima evolució del d' Antequera, que 'n Silvela no ho pot ja aguantar. Ben públich es lo antagonisme entre aquests dos prohoms. Ell haurá plantejat á n' en Cánovas, lo dilema de: en Romero ó jo, y en Cánovas, que en aquests últims temps ja s' ha vist quan prefereix á la serietat la entramaliadura, exemple *frappant* lo del senyor Durán y Bas, haurá demostrat tanta tendencia á decantar-se á la banda d' en Romero que en Silvela, mortificat en lo mes íntim, se creurá en lo cas de dir prou. Y ben mirat te rahó en Cánovas: los pochs escrúpols, la entramaliadura y la barra, son avuy aquí á Espanya los millors elements pera governar llarch temps. Tot axó es ressó de lo que 's diu en los circuls polítichs y en lletras de motllo. Veurém si 'ls successos ho acreditarán.

De las qüestions exteriors que hem indicat, los orgas del govern ho desmentexen terminantment. Diu-hen que lo de la intervenció á Portugal es una novela ridícula, y que lo de la adhessió secreta á la triple aliansa es també un qüento que seria de mal género, si no fos tan tonto, ideat pels zorrillistas, pera produhir á Fransa certa escama y decidir á donar clandestinament son quart y ajuda als revolucionaris republicans. Y afegexen que aquesta conducta es altament antipatriótica per lo que pot influir en la intransigencia de las cambras francesas, acceptant ó atenuant los projectes aranzelaris que ara com ara amenassan tancar de cop la frontera á nostres vins. Aquesta opinió corrobora la que fa temps sustentém de que aquí 's fa una política desatentada. Avuy un partit, demá l' altre, tots venen dant probas de que, ab tal de servir son especial interés, no repara en sacrificar al pays.

La visita á las regions del nord, del senyor marquès de Cerralbo, lo leader carlí, ha promogut escandols y dissencions. A la manifestació carlina s' ha respost ab una manifestació lliberal, y si no n' ha resultat una colissió sangrenta ha estat perque Deu no ho ha volgut. Cert que no aboném de cap manera que s' intenti cohibir á ningú l' us d' un dret llegitim, mes també es forsa reconexer que 'ls actes públichs dels carlins, per lo temperament guerrero del partit, tenen un cert aspecte d' acte de forsa, que als contraris los hi sembla trobar-se desafiats. ¿Qué estrany, donchs, que lo conflicte esclati? Mes la culpa es tan negra que ningú la vol. Ademés, ab motiu d' aquesta visita, alguns periódichs bascos las han cantadas claras al partit carlí, demostránlosi que ells serán tan bons, y tant sants, y tant purs com s' ho pensan y á crits ho pregonan, pero que está fresca la causa dels furs regionals si ha d'

esperar dels carlins la salvació. Avuy lo carlí es, en essència, un partit tan parlamentari com altre qual-sevol.

Recordarán nostres lectors lo fet de que en una de las islas de las Carolinas, mesos endarrera, los indígenas, incitats per uns missioners nort-americans, se revoltaren y assessinaren á un destacament espanyol. Que pera castigar aquest fet, altra tropa espanyola desembarcá en la isla y atacá als indígenas, apoderantse de sa ciutat que trobá fortificada y armada ab art y eynas exóticas, y que además se probá la indicada incitació á la revolta dels missioners protestants.

Donchs be, aquests bons senyors, se quexaren al govern de son pays, de que las tropas espanyolas, en lo atach de la ciutat, los hi causaren perjudicis, pels que lo govern yankee reclama ara al nostre una indemnissació. No faltaria mes sino que 'l senyor Cánovas se la concedís. Vaja una proba com donaria de dignitat y de vivilitat. Ja ho veurém.—X. B.

DIETARI DEL PRINCIPAT

S' ha comunicat al Excm. Cabildo de la Santa iglesia Catedral, que l' individuó pertenyent al mateix, lo canonge Il·ltre. Sr. D. Gualtero de Castro, ha permittit sa prebenda ab D. Anselm Casanovas, prebete de Barbastro recentment nomenat canonge de la Catedral de Cádiz, de la que no havia encara pres posesió. Un d' exos dias es esperat en aquesta ciutat lo Rvmt. Casanovas, per pendrer possessió de la vacant que dexa 'l doctor Castro.

Lo diputat francés per lo districte de Caret (Fransa) y lo de Puigcerdá, comte de la Vall de Marlés, s' han posat d' acort per obtenir de sos respectius governs la realisació de la carretera que anirà de Camprodón á Prats de Molló (Fransa), travessant los Pirineus.

En la Secretaria de Monistrol de Montserrat estarà exposat lo projecte d' ascensor funicular, ideat per lo senyor Villar, perque reclame qui tinga dret á ferho.

Aviat, donchs, podrà pujarse al célebre Monastir ab lo carril, que ja está en construcció, y ab l' ascensor que pujará de Collbató.

En la sessió celebrada 'l dimars d' aquesta setmana per nostre Excm. Ajuntament, s' acordá imprimir 500 exemplars del dictámen formulat per las comissions de Governació y Foment, sobre las reclamacions fetas á aquell, per lo senyor marqués de Ayerbe.

L' últim dilluns morí en aquesta ciutat, després de llarch temps de malaltejar, l' Excm. Sr. D. Félix Maciá y Bonaplata. Nascut á Barcelona en l' any 1838, estudiá la carrera d' enginyer, que mes tart practicá ab notable lluhiment. Carácter actiu y emprendedor, com lo dels bons fills d' aquesta terra, realisá importants y costosos projectes, y entre ells la vía férrea dita de Sant Joan de las Abadessas.

Com la major part de nostres homens importants se dexá temptar per las lluentors de la política, militant en lo partit lliberal. Desempenyá càrrechs públichs de consideració, entre ells lo de Diputat á Corts y d' Alcalde de Barcelona. Honrat, com era, sols ne tragué mals de cap y no pochs disgustos.

Al Cel sía.

Un dels dias de la setmana passada, l' Il·lustre senyor jutje d' instrucció de Vilanova y Geltrú, D. Francisco Hueso de la Orden, doná solemne possessió als senyors Torradella Germans, de tot l' edifici ahont se troba instalada la fàbrica de filats, que pertenesqué als senyors Soteras y companyia.

Segons sembla, los senyors Torradella 's proposan reanudar los treballs del citat establiment industrial, á últims del mes actual ó á primers del vinent, en cas de que no s' hagin de fer reparacions en la maquinaria, lo que desitjan que axís sía, tots los habitants d' aquella vila, puix axó sempre contribuirá á millorar la situació que afexuga á totas las clases sociales de Vilanova y Geltrú.

Llegim en lo *Eco de Badalona*, que en un dels passats dias, anant á la pesca «del bou» la barca del senyor Teixidó (a) Mà, á costa de grans esforços tragué de entre las tremas la part inferior d' una monstruosa petxina que resultá tenir 44 arrobas y 46 lliures de pes.

Tal «pesca» tingué lloch á tres millas d' aquesta costa y á mes de cinquanta brassadas de fondaria. Dit curiosíssim, ensemps que admirable exemplar, que té més d' un pam de gruix y cinch de llargada, y per lo que ja s' han ofert al senyor Teixidó cent cinquanta pessetas, puix que tracta de vendrel, s' exposará á Barcelona axís que hagin tingut ocasió de véurel en sa casa los badalonesos que ho desitjin.

Diuen del Panadés:

«A pesar de trobarnos á l' época en que mes animació 's notava 'ls demés anys en lo mercat de vins lo comerç segueix ab lo retrahiment que ve mostrant fa ja algun temps. Ahont se veu algun moviment es en las compres de vins blancs mostos que sembla que per ara son los que responen á las necessitats del comerç.

Los preus corrents son de 15 á 16 pessetas la carga. En cambi no conexém encara, que s' hagi fet cap operació en vins negres.»

De *Les Cuatre Barras*, de Vilafranca:

«Posém en conexement del públich que 'l Colegi de San Ramon de Penyaforat ha obert de nou las classes nocturnas pera obrers; y que aquestas comensarán á las vuyt en punt, pera acabar á las nou.

També tenim lo gust de comunicar á las familias que tenen alumnos de 2.ª ensenyança que gracias á una dádiva del Excm. é Il·lm. Sr. Bisbe de Vich s' ha aumentat la secció d' instruments d' Optica del Gabinet de fisica de dit establiment.»

Lo dilluns foren despatxadas de la fàbrica del senyor Rifá, de Manlleu, cinch treballadoras. En vista d' axó, 'ls restants operaris, en nombre de setanta, 's

declararen en huelga, y 'ls demés fabricants tancaren sas fàbricas. Al tenirne noticia 'l senyor Vivanco, Gobernador de la provincia, disposá que 'l senyor Carpintero, tinent coronel de la Guardia civil, passés á Manlleu á esbrinar lo que havia succehit, manifestantli que, si fos necessari, ell se trasladará á dita vila. Lo senyor Carpintero participá al senyor Gobernador que se celebraría una reunió de fabricants en que probablement quedaria arreglada la qüestió.

La Associació Agrícola de Reus y sa comarca ha acordat celebrar un concurs d' aradas lo dia 25 del corrent mes.

Lo concurs se celebrarà en las paradas del costat de la era del Delme de 8 á 12 del matí y de 2 á 3 de la tarde.

Los constructores que hi preguin part deurán dirigir la sollicitut á la Associació Agrícola de Reus y sa comarca.

Las aradas han d' ésser remesas per compte y risch del expedidor y 'l taló de la remesa dirigit á la mateixa Associació que cuydará d' ellas fins al dia del concurs.

Sumament concorregut s' ha vist aquest any lo jubileu de Nostra Senyora de la Victoria, que se celebra en commemoració de la gloriosa batalla de Lepanto, en lo temple del Palau de Barcelona, puix que aquesta y Martorell son las solas poblacions del mon católich, ahont han conservat lo privilegi de guanyar l' abans dit jubileu, en lo dia del aniversari de tan memorable jornada.

En lo temple del Palau, á mes de admirarse la preciosa imatge de marbre, regalo de Sant Pio V, hi ha, entre altrás cosas de singular importancia, dignes de estarlas catedrals y museus, los caps de Santa Agueda, Dorotea, una verge acompanyada de Santa Ursula, la de un mártir company de Sant Geodon, y de altre dels mártirs companys de Sant Tirs, axís com diferents ossos d' altres Sants mártirs. Ili havia també en lo temple del Palau la mangála de D. Joan d' Austria. Avuy, lo Palau ha desaparegut ab sos antichs torreons y també las arcadas del temple dels caballers temparis.

Diuhén de Tarragona que 's creu assegurat per l' hivern, lo jornal dels molts boters ab que compta aquella capital, y que desde fa molt temps estavan en vaga.

En lo pla d' Urgell vereman ja, venent los raïms de tres á quatre rals l' arroba.

Recomana lo *Diario de Lérida* molt ull ab la romana y ab las apuntacions dels venedors confiats y mes precaució encara ab los que no parlen clar y catalá, porque 's diu que hi fan son agost molts vividors francesos.

Se quexa ab deplorable rahó lo *Diario de Vilanova y Geltrú*, del perill en que está de desapareixer per complert l' elegant remat que forman l' Angel, bandera y creu, de la hermosa torra del campanar de Sant Antoni Abat d' aquella vila, reclamant ab interés lo patriotisme y generosos sentiments de sos habi-

tans, per impedir la pérdua de la mellor joya artística de que s' envaneix Vilanova y Geltrú.

Lo dijous de la setmana passada se celebrá la fira de Vich. Lo bestiar, esceptuant lo porquí, y especialment la novellada, se mantingué en l' alsa que temps ha ve sostenint, y lo mateix tota classe de grans; lo bestiar bobí se despatxá á bon preu.

Aquexa fira de setembre, que sol estar per demés animada, se vegé concorreguda, en particular, en los diferents firals de bestiar que te aquella ciutat.

Molt á tom ha vingut, y per cert curiosa, la noticia sobre de la llengua en que s' iniciá lo reso del rosari. Dona per sentat lo senyor Capella, en lo *Diario Catalán*, que degué resarse en catalá, puix trobantse alashoras lo P. Sant Domingo en Tolosa, es natural que si l' hagués dit en castellá no l' haurían respost ni entés los fills d' aquella ciutat, que com los del comtat de Beziers, Narbona y altres pobles de la Provenza parlavan en catalá.

No es probable que 'l resés en llatí perque atrassada la educació literaria d' aquella época, sols los sacerdots haurían pogut seguir al gloriós propagador del Rosari, ni menys en francés, á causa de la endiestrada rivalitat d' aquell comtat ab lo Rey de Fransa. Si 'l Papa no vol que 's perda la devoció dominicana, no vullám nosaltres que s' oblide nostra llengua, y voquéu per restaurar del tot lo Rosari catalá.

Dels senyors Ausió y companyia, amos de la «Tipografía y librería católica de Sant Joseph,» á Vich, hem rebut un exemplar d' un «Mapa de los obispados de Vich y de Solsona,» obra de D. J. Vilás, editat per l' establiment á dalt citat, y dedicat al Excm. Sr. Bisbe Morgades.

Un sol inconvenient te 'l mapa indicat, y es l' haver-se imprés son text en llengua castellana. Y no prengan los Srs. Ausió y companyia aquesta observació per filla d' un catalanisme apassionat; mellor ne comprendrán la rahó fixantse en que la circumstancia esmentada ha fet que molts dels noms, ben cataláns, apareguen redactats en forma barbarisada. Y axó no va be; lo de casa com á casa: al pa, pa; y al vi, vi.

Ara, prescindint d' axó, la obra que ha editat la «Tipografía y librería católica de Sant Joseph,» de Vich, mereix los mes calurosos elogis, tant perque sa publicació es un bon pensament, com per la esquisit de la execució, que honra molt al Sr. Vilás y al establiment editorial ahont s' es feta. Tirat aquest mapa á tres tintas, indica clara y exactament los limits dels bisbats y dels arxiprestats que 'ls componen, y la situació y categoria de totas las parroquias que aquests comprenen.

En una propietat particular, situada en la falda del Puig de Santa Magdalena, del terme municipal d' Inca (Mallorca) s' ha descobert una especie de safreig, constituït ab una pasta forta com la de rajola, y al costat s' han trobat varias monedas, unas de coure, y altrás de bronzo, semblants á las unsas de *cantell* y de la grandor d' una pessa de duas pessetas y alguna d'

un duro del actual sistema. En todas s'hi veu lo busto d' emperadors romans. En una de las de bronce se llegeix perfectament, á simple vista, en la creu, al voltant del busto, la inscripció *Adrianus Augustus*; de modo que per lo ménos, compta aquesta setze sigles y mitx de existencia. A darrera porta 'ls atributs de la Justicia entre las lletres S y C, y una inscripció que sembla dir *Hispania*.

En las otras monedas, encara que presentan senyals d' inscripcions, no son aquestas inteligibles.

Segons hem llegit en alguns diaris d' aquesta capital, alguns distingits artistes d' aquesta ciutat en pintura y escultura, están constituhintse en una associació que tant per l' esperit que la informará com per la decoració del local en que se instalará, respondrá á sa denominació de *La Casa payral*. Los artistas que s' associen volen que sa societat sia com una familia: pochos individuos (quan mes 25) y ben avinguts. Lo local, que es un pis d' una travessia del carrer Condal, segons nostres informes s' está convertint en l' interior d' una casa de pagés ben á la catalana, sobre tot lo lloch ahont se celebran las sentadas, que ha sigut transformat en una cuyna de las mes características, ab la xamaneya de campana, escón y demés moblatje y ab las parets d' un tó de color apropiat. L' esperit que informará la associació será purament d' esbarjo y familiar.

Sembla que en fi s' han vensut todas las dificultats que impedían l' establiment del teléfono á Tarrassa; aquex será portat á cap dintre poch temps, pel concessionari de la ret telefónica de Sabadell.

CRÓNICA RELIGIOSA

Las ocas del Capitolí clacan que es un gust. Talment sembla que 'ls galos son á las portas de Roma. Perque uns peregrins francesos han comés la indiscreció de posar en lo álbum que en lo Panteó de Roma se guarda pels que van á visitar la tomba de Victor Manuel, unas frases perfectament legals com la de *Viva 'l Papa!* y *Viva 'l Papa Rey*, los italianissims s' han enfurismat de mala manera y Roma ha estat á punt de presenciar unas novas *Vespras Sicilianas*. Los peregrins se han vist insultats de paraula y agredits de fet, no sols per la plebe sino també per gent oficial, y 'ls periódichs contraris al Vaticá han explotat lo fet de un modo que revela clarament y proba fins á la evidencia la incompatibilitat dels dos poders coexistents á Roma.

¿Perque 'ls lliberals italians no se sulfuran quan los radicals *irredentistas* cridan *¡abasso il colonello austriaco!* aludint al rey Humbert, y alsan lo crit al cel, perque uns peregrins escriuen *Viva 'l Papa Rey?*

Lo Masonisme imperant á Roma ha dextat veure altra vegada las sevas intencions, y 'l Masonisme francés ha tingut la vilesa de darli satisfaccions. No es aquesta Crónica lloch a proposit pera fer comentaris, pero no podém dexar de consignar que á nostre entendre los sucesos d' estos dias marcan una nova etapa del ca-

tiveri, no sols moral sino real y tangible del Pare comú dels fiels.

Se parla de una Nota que la Santa Sede enviará á todas las Potencias protestant de las brutals agressions, ab las quals lo que s' intenta impedir lo moviment de peregrinacions. La imponent manifestació dels obrers francesos y de la joventut catolica ha fet mal d' ulls á la secta. Aquí está tota la explicació de la rabia que s' ha apoderat dels italianissims per la intempestiva sortida dels peregrins francesos que no calcularen prou las conseqüencias del seu acte.

Lo Diumenge passat se posá de manifest en la Basilica Vaticana lo cap de Santa Petronilla, col·locat en la nou reliquiari que li han regalat los francesos com recort perenne de las Romerias de obrers. La gloriosa santa, una de las primeras convertidas de Sant Pere, es compatrona de la nació francesa.

Una nova Encíclica sobre la devoció del Rosari acaba de publicarse, y com tots los documents que surten de la ploma de Lleó XIII, es un modelo de eloqüencia y de profunda doctrina. Aquest nou crit del Papa als católics, fará sens dupte avansar en gran manera la propagació del Sant Rosari, que tan impuls ha rebut desde que 'l gran admirador y dexeble de Sant Tomás ocupa 'l Soli Pontifici.

S' ha posat ja la primera pedra de la nova iglesia que, dedicada á Sant Joaquim, se axecará en Roma en los barris nous de *Prati di castello*. Se pensa tenirla acabada pel jubileu episcopal del Summo Pontífice, y en ella tindrà la seva sede la Adoració Perpétua del Santíssim. Los plans del reverent Brugidou, iniciador de la obra, son grandiosos.

Lo famós predicador Dominico, R. P. Monsabré, ha sigut atacat de congestió cerebral. Las últimas noticias del Havre, residencia habitual del sabi orador, son mes satisfactorias.

En la recepció general de la Romeria de la Juventut Católica internacional, lo Papa pronunciá un discurs en llatí, donant saludables consells als joves, proposantlos la imitació de Sant Lluís Gonzaga. A pesar de las fatigas que s' ha hagut de imposar estos dias Lleó XIII, puix audiencia hi ha hagut que durá mes de quatre horas, no s' ha ressentit per res lo seu bon estat de salut.

Lo dia 13 de Setembre tingué lloch á Copenhague la ceremonia de posar la primera pedra de la nova iglesia del Rosari que tan desitjan y necessitan los católics de la capital danesa.

Lo congrés celebrat á Berna contra la literatura pornográfica, sembla que dará resultats. Algunas empresas de ferro-carrils han ja prohibit la venda en las estaciones de papers inmorals. Lo Congrés de Berna ha manifestat lo desitx de promoure una gran Assemblée internacional, á fi de lograr una acció comuna en las naciones per combatre un mal tan grave.